

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 482. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_599-txt-shoot-idm14038.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

L.

(Den 23de November.)*Mine Herrer!*

Naar vi hos Grækere eller Nordboer vil vide, om denne eller hin Regerings-Form eller Stats-Indretning er i Folkets *Aand* eller ikke, da behøve vi blot at adspørge deres Guder eller se efter i deres Mytologi, om der findes noget lignende; men vil vi vide, om det [er] efter deres *Hjærte*, da maa vi adspørge deres Historie; og kun naar begge stemme overens, kan vi besvare Spørgsmaalet med et afgjørende Ja.

Deri ligner nu begge disse Hoved-Folks Guder hinanden, at de har en *Konge* iblandt dem, men udgjør et ordentligt Selskab, som ved alle vigtige Lejligheder holde Raad, hvor enhver siger frit sin Mening, medens Afgjørelsen er Kongen overladt. Sammenlignede vi nu lidt nærmere Gude-Raadet paa Olympen med Asa-Tinget under Asken Ygdrasil, da vilde vi vist nok opdage en Del Forskjelligheder, hvoraf den største er, at Odin ingenlunde som Sevs har besteg Tronen ved at afsætte sin Fader, saa Tronen staar naturligvis anderledes fast under Asken end paa Bjærgaasen; men langt klarere bliver dog Forskjellen, naar vi se paa Historien; thi i *Norden* staar Kongen urokelig gjennem alle Tidsaldere, saa kun England, hvor der er en Folkeblending, gjør en lille Undtagelse, og kun i ét af de store Verdens-Aar findes den fri Folke-Stemme afbrudt; medens i *Grækenland* Tronen næsten overalt bortfalder med Heltetiden, og den fri Folkestemme har været afbrudt saa godt som fra Alexander til Napoleon den stores Tid, altsaa over to Tusend Aar, og er det des værre endnu.

Var altsaa ellers ingensteds i Verden *Kongedømmet* og den *fri Folke-Stemme* baade i Folkets *Aand* og efter dets *Hjærte*, saa maatte det dog saa være i *Norden*; og her har vi da atter Grund til at prise Danmark lykkeligt, som det eneste Rige, selv i Norden, der har begge Dele; thi i Norge fattes *Kongedømmet* og i Sverrig den *fri Folke-Stemme*. Det sidste klinger maaské lidt besynderlig, da Sverrig netop synes langt bedre end de andre nordiske Riger at have bevaret Folke-Friheden, og har aldrig savnet sin Rigsdag, hvor Bondestanden lige saa vel som Adel, Gejstlighed og Borgerskab har sine Talsmænd; men det er ikke med et firstemmigt Raad, som med en firstemmig Sang, at det giver bedst Harmoni, tvært imod gjør netop saadanne fire Stænder, som hver har sin Stemme, det næsten umuligt, at Folke-Stemmen uden voldsom Anstrængelse kan trænge igjennem. Vil De en Gang give Agt paa de svenske Rigsdage, saa skal De se, som man kunde vente, at Adel og Gejstlighed holde sædvanlig sammen mod Borger og Bonde, og da Kongen ikke har Lov til at lægge sin Stemme i Vægtskaalen, gaar det for det meste lige op, og alt bliver ved det gamle, skjønt det gamle er langt fra at være Folkets bedste. At nemlig *Adelen* holder paa sine Privilegier, saa længe den kan, og glemmer sent eller aldrig sit slemme, gamle Mundheld; "Var Bonden ikke bunden, da blev han værre end Hunden", det ser man blandt andet klart i England, hvis Adel baade er den bedst oplyste og mest frisindede i Evropa, men har lige fuldt revet Landet til sig, og tager uden al Barmhjærtighed, ved kunstig Dyrtid, Brødet af Munden af de fattige. At *Gejstligheden* ligeledes holder fast paa sine Privilegier, naar den bare tør, det ser man omtrent lige klart alle Vegne, og at især Samvittigheds-Friheden er den en Torn i Øjet, det ser man allerbedst deraf, at selv naar den ikke tør protestere derimod, viser den dog gjerne med Flid, at den vilde gjerne, naar den bare turde, viser det med Flid, ventelig fordi den haaber, at ogsaa Historien skal tage Viljen i Gjerningens Sted, hvad den, som De hører, paa en Maade ogsaa gjør. Ser det nu i Sverrig fortvivlet ud med Bondestandens Opkomst og med Samvittigheds-Friheden, som Adel og Gejstlighed altid gjerne enes om at undertrykke, saa ser det jo fortvivlet ud for, hvad den fri Folke-Stemme strax maatte tilraade og en statsklog Fyrste have lige saa megen Ære og Fordel som en folkelig Konge Fornøjelse af at fremme. Naar derimod baade *Bondestandens Opkomst* og *Samvittigheds-Friheden* er paa de bedste Veje hos os, da skyldes det vel nærmest vor faderlige og folkelige Konge; men dels vilde han, uden Enevoldsmagt, aldrig været i Stand til at begynde den gode Gjerning, og dels vilde han, uden den fri Folke-Stemme, aldrig faa Lykke til at fuldende den; og har han nu selv fremkaldt den fri Folke-Stemme, da beviser det kun, at Danskerne, ved at erhverve sig Navn af det kongeligste Folk under Solen, har valgt den bedste Del, som indslutter alt ønskeligt i sig.

Ja, m. H., jeg er en gammel Royalist, det véd De nok; men vidste De det ikke før, da haaber jeg, mit historiske Foredrag har lært Dem det: at jeg dog ingenlunde hører til *de Ultraer*, der vil gjøre Kongerne til Afguder, paa hvis Altre Folkene skal opofres, men kalder kun *den* en rigtig Konge, der, som Atenens Kodros og med faa Undtagelser alle Danmarks Skjoldunger, vil opofre sig for Folket og lytter til dets Stemme som sit bedste Raad. Og hvor der slaar et saadant Konge-Hjærte paa Tronen for Bonden og dermed for alle, og hvor han, der er sat i Højheden, laaner saa villig Øre til de lave, som Frederik den sjette, dør tør jeg som

Historiker paastaa, at Skjaldenes Viser om Kongen kan aldrig være for gode eller høres for tit, om saa end Visebogen er lige saa tyk og rig, som *den* vil være, hvori alle Kvadene om Frederik den sjette en Gang skal mødes til en mageløs Rim-Krønnike. – Ja, m. H., der er næppe nogen større Beundrer end jeg af Danmarks gode Lykke i de fremfarne Tider; men lige fra Barne-Engelen, der, efter den gamle Angelsaxers Kvad, kom sejlene alene til de kongeløse Daner, sovende sødt med en Neg til Hovedpude, og blev Rigets Skjold, Stamfader til alle Skjoldunger, – fra den gamle Skjold, [hvis Kongelov lød]: “*Det bør hver Konning at have for Sæd, beskjerme sine Lande og holde Fred, og vide at gjøre sin Almue Gavn, for hvilke han bær sit Kongenavn*”, – til denne Kongelovs mesterlige Forklarer, Frederik, fra Fædrelands-Historiens første Daggyt til det andet, som jeg kalder en Nyaarsmorgen, har Danmarks gode Lykke aldrig saa klart aabenbaret sig som i Frederik den sjettes Dage, og først og sidst deri, at *han* stod for Styret, før endnu Bjærget i Vesten begyndte at sprude, og staar der endnu, efter at Vulkanen er udbrændt og en Stilstand vunden, før et Jordskjælv fra Østen styrter alt, hvad der ej er grundfæstet i Folkenes Hjærte.

Det er ikke min Sag, om man kalder mig en Smigrer; thi Skjældsord rager mig ikke, Naturen har sørget for, man ikke skal finde mig blandt Kryberne, og min Skrift saa vel som min Tale beviser, at faa kan have mere end jeg at udsætte paa det nærværende i Danmark, saa vel som andensteds; saa hvis Efterslægten alligevel skulde vrage min Lovtale over Kong Frederik, da maatte det være, fordi jeg selv i dette Stykke var utrolig forblindet. Men om jeg var forblindet eller ikke, det beror jo aabenbar paa, om jeg saa’ fejl, enten naar jeg fandt, at Bonde⁴⁸⁷standens Opkomst og den fri Folkestemmes Udvikling er Tidens sande Tarv, alle andre Landes store Savn, eller saa’ fejl, naar jeg fandt, at begge Dele skyldes i Danmark Frederik den sjette; men det sidste er jo en vitterlig Kjendsgjerning, og det første, skulde jeg mene, er en urokelig Sandhed. Indsluttedes derfor end vor gamle Konges hele Historie i de Ord, at hans første Daad var Stavnsbaandets Løsning, og hans sidste det fri Folkeraads Oprettelse, hvilken samtidig Fyrste skulde da ikke misunde ham saa priseligt et Eftermæle, baade hvor Konge-Hjærter vejes i den store Fader-Haand, og hvor de mindes af barnlige Sjæle! Men nu véd vi alle, at Kongens gode Gjæringer var mangfoldige, og saa vist som Forsynet nu vil lægge Aar til hans Alder, er jeg sikker nok paa, vi har endnu ingenlunde set alle hans gode Gjæringer, kan lettelig blive Vidner til mer end én, der fortjener at sættes ved Siden, om ikke ad den sidste, saa dog ad den første.

Og hvem i Danmark har endelig vel mere Kald til at prise Kongen og fortælle hans gode Gjæringer, end jeg? Jeg mener virkelig: slet ingen. Vist nok har jeg som Borger snarere vandret paa Torne end danset paa Roser; men just derfor er det mærkværdigt, naar jeg priser Kongen, og jeg skylder ikke blot Majestæten det Vidnesbyrd, at han er saa uskyldig i min Modgang, som nogen Konge kan være, men jeg burde ikke ænse, om jeg rev mine Fingre til Blods, naar jeg kunde fæste en Rose paa den Torne-Krone, *han* alt i en Menneske-Alder saa mandig, saa majestætisk og dog saa ydmyg bar. Thi blev *jeg* ikke et Offer for egen og andres Fejl og for det gamle Kaos i vore Hjærner og vore Indretninger, nedsank jeg hverken i mistrøstig Afmagt eller flygtede over Havet fra den tornestrøde Bane, som her var var min uundgaaelige Lod, men holdt jeg ud, til Taagen slog op og Vejen jævnedes, saa jeg nu staar her, hvor jeg sætter min Fod med den største Tilfredshed og de lyseste Udsigter, maaské nogen ⁴⁸⁸Skjald eller Vidskabsmand har nydt i min Alder, – da skylder jeg, næst Kongernes Konge, vor livsalige Drot min Taksigelse, fordi hans Naade baade i Lys og i Løn, baade tidlig og silde, trods mange Hindringer, trods alle mine Misgreb og al min Miskjendelse, har understøttet, opmuntret og styrket mig; saa har jeg været eller kan jeg vorde mit Fæderneland til mindste Ære, Gavn og Glæde, da skal Fædernelandet en Gang ogsaa takke Kong Frederik den sjette for *mig*.

Dog, først og sidst skal Danmark takke ham for den fri Folke-Stemme, ligesom han med sin Stamfader Frederik den tredje takkede og takker sit Folk for Enevoldsmagten, der gav ham den Frihed, Kongen, for at virke med Lyst og Held i sin Kreds, nødvendig maa have: den Myndighed, der satte ham i Stand til at nedbryde de skadelige Privilegier, der satte ham i Stand til at løse Bondens Lænker og Folkets Tungebaand, satte ham i Stand til at oprette et Folkeraad, der kun ved en Sprogfejl kaldes raadgivende Stænder, da der hverken findes Adelstand, Præstestand, Borger- eller Bondestand, men kun Kongens og Folkets Fuldmægtige, som raadslaa om det almindelige bedste, uden at nogen tør sige, at Enkeltmands eller nogen Klasses særegne Fordel, i Strid med det, skal tages i Betragtning. Og, m. H., til at beundre den fri Folkestemme, der nu hæver, udvikler og klarer sig i Roskild og Viborg, til at prise den Enevoldskonge, der fremkaldte, og til at lykønske det Folk, der vandt den, dertil kan heller ingen have mere Kald end jeg, da næppe nogen for Øjeblikket skatter den højere, netop som den er, og jeg dog netop var iblandt dem, der ansaa Folkeraadets Oprettelse for et sørgeligt Misgreb, og overbevistes først om min Forblindelse, da det traadte i Kraft.

Begge Dele skylder jeg imidlertid baade Sagen og mig selv lidt nærmere at oplyse; thi det er visselig ikke saaledes at forstaa, at jeg nogen Sinde har ansét den fri ⁴⁸⁹Folke-Stemme for noget ondt, da jeg tvært imod altid har betragtet den som aldeles nødvendig til Kongens Oplysning og Folkets Tilfredshed og Rigets bedste; men jeg tænkte som en Bogorm, at den fri Folke-Stemme kunde allerbedst ytre sig gennem vore Penne, uden Mund og Mæle, ordentligt Valg eller gyldig Fuldmagt; saa endnu efter Julidagene og to Besøg i England ønskede jeg Danmark kun en udvidet og bedre ordnet Skrive-Frihed, men intet virkeligt Folkeraad, som mig syntes maatte nu om Stunder altid blive galt, enten saa *de* førte Ordet, som havde Kundskab uden Ejendom, eller *de*, der havde Ejendom uden Kundskab. Hvor mesterlig nu Dane-Kongen løste den store Opgave, den største til det borgerlige Selskabs Redning for Øjeblikket og Flor i Fremtiden, *det* kan kun Tiden klarlig og

fuldelig vise; men jo længer jeg ser Indretningen virke, og jo bedre jeg sammenligner Danmarks Grundlov af 28de Maj 1831 med Folkelivets Tarv, des mer maa jeg beundre Dybden i Kongens Hjærte og Højden af Danmarks Lykke. Ikke vil jeg dermed sige, at Sprogfejlen "raadgivende Stænder" i Steden for "Folke-Raad" jo er en lille Plet i Stilen, som ved Indretningens nærmere Udvikling ej er bleven uden alle praktiske Følger, saa jeg kanoniserer ingenlunde Forordningen af 15de Maj 1834, hvorved Bygningen indtil videre er opført paa "det faste Grundlag"; men dette faste Grundlag, som skrevet staar i Grundloven, *det* skulde Danmarks Konger og Folk til Dagenes Ende betragte som en Helligdom, som Rigets Palladium, de ikke for nogen Pris vilde miste, men af alle Kræfter til sidste Blods-Draabe forsvare mod alle baade inden- og udenlandske Angreb. Ja, m. H., kjender De ikke den fuldgyldige Beskrivelse af Enevolds-Magtens og Folke-Frihedens faste Grundlag i Danmark, som Anordningen af 28de Maj 1831 giver, da maa De endelig snarest mulig gjøre Dem ret fortrolig bekendt dermed, og indprente Dem uforglemmelig de gyldne Ord, der udstrømmede af det bedste Konge-Hjærte, af den faderligste Omhu for det troeste Rige, og af den skjønneste Pagt mellem den folkeligste Konge og det kongeligste Folk; thi medens jeg ønsker og haaber, at den vidtløftige Forordning af 1834 maa ved stigende Oplysning om Livets Tarv kjendelig baade ændres og afkortes, saa føler jeg mig derimod sikker paa, at jo mere uforanderlig det faste Grundlag fra 1831 vedvarer, og jo længere man ærlig bygger derpaa, des fastere staar Danmarks folkelige Trone, og des glædeligere virker dets kongelige Frihed.

Det gjør mig derfor ondt at se, at man endnu i Folke-Raadet gjør meget for lidt Forskjel imellem det faste Grundlag og Bygningens løse Omrids, saa man lige saa snart foreslaar en Grundforandring, ved at sammenlodde det sælandske og jyske Folke-Raad, som en Ændring i Biting, ved at give Raadets Forhandlinger en større Grad af Offentlighed; en større Grad, siger jeg, thi *Raadets Dagbog*, som ved en slem Sprogfejl kaldes Stænder-Tidenden, gjør unægtelig allerede saa meget vitterligt, at Indretningen ingenlunde her som i Prøjsen kan kaldes kun en Hemmelighed mere paa det offentliges Bekostning. Medens jeg nemlig paa Timen vilde stemme for de aabne Døre, hvor Folke-Stemmen lyder, og stemme endnu stærkere end Algreen-Ussing mod Kugle-Stemningen, der langt fra at aabenbare, med Flid skjuler Stemningen, og vil i Længden skjule værre Ting end Fejhed: skjule Falskhed, – da vilde jeg stemme lige saa kraftig mod Sammenblandingen af Raadene, ikke blot fordi jeg tror, den vilde virke megen Skade og ej mindste Gavn, men især fordi Delingen hører til Folke-Raadets faste Grundvold, der maa prøves ved en anderledes lang og sikker Erfaring, før man en Gang kan have en velgrundet Mening om dens Fortrin og Mangler. Uagtet jeg derfor, som sagt, ansér Delingen af vort Folke-Raad i det *sælandske* og *jyske* ret egentlig for en Indskydelse af Danmarks gode Engel, og skjønt jeg virkelig tiltror mig at kunne forsvare denne min Anskuelse med anderledes Skin af Grundighed, end man endnu har vidst at give den modsatte, saa vil jeg dog ej lægge mindste Vægt paa *det*; [men] paastaar, alle Dannemænd skulde stemme mod Sammenblandingen uden alt Hensyn paa, hvad der syntes mig rimeligt eller urimeligt, men med *den* klare Indsigt: at hvor man nogen Sinde virkelig vil vinde en god Statsforfatning, dèr maa man ikke hver Dag flikke paa det faste Grundlag, der da aldrig faar Lov til at vise, hvad det duer til. Thi ved den virkelige Udførelse og Indførelse i Livet vil jo enhver Indretning have sine Ulejligheder og være udsat for en Del Misbrug; saa vil vi derefter gjøre Forandringer, faa vi aldrig noget fast; men ser vi Tiden an og lader Indretningen, vi i det hele ynde, virke, som den er, en Menneske-Alder eller to, da faa vi at vide, hvad den fremmer, og hvad den fejler, og da véd vi, hvis Forandring har vist sig nødvendig, ogsaa, hvordan den skal gjøres, for virkelig at være en Forbedring. Denne Taalmodighed har man vist nok ikke haft i Frankrig; men derfor kom man heller ingen Vej, kom ej nær saa vidt, som England var, ved gennem Aarhundreder heller at taale store Ulejligheder og haandgribelige Misbrug, end røre ved det faste Grundlag, der er enhver Statsforfatnings Øjsten. Jeg vil i den Henseende kun tilføje, at naar man klager over de Ulejligheder, det medfører, at Raadet i Roskild og Viborg ej holdes paa én og samme Tid, da er *det* noget, der slet ikke hører til det faste Grundlag, men lader sig lettelig forandre, naar Kongen blot vil bruge to Kommissarier i Steden for én, hvad jeg formoder, Majestæten gjerne føjede Folket i, naar det forlangtes; og oplyste man med det samme Fordelene ved, at Kollegiernes Forslag i Regelen tryktes betimelig før Møderne, saa Raadet var forberedt, og Møderne blev korte, da tænker jeg, ogsaa *dette*, til stor Gavn for Indretningens Frugtbarhed, vilde blive bevilget.

Dog, selv om jeg heri tog fejl, og selv om der i denne Konges Dage, dem Himlen forlænge, ej skete mindste Forandring i de for Øjeblikket gjældende Bestemmelser, da var Ulejligheden deraf saa ubetydelig, i Sammenligning med Fordelen af et fast Grundlag, at den vist ej burde komme i mindste Betragtning, og man skulde forundre sig over, hvilke Frugter dette Træ alt i sin Opvæxt vilde bære, naar vi blot ikke aldeles fattedes en Anstalt til Ungdommens folkelige Oplysning og Dannelselse.

Ja, m. H., De har kanské alt hørt, hvad jeg vilde gjøre ved *Akademiet* i *Sorø*, hvis jeg raadte for det, og i alt Fald hører De nu, at først og fremmest vilde jeg feje Latinen ud, saa der blev ikke mere af den, end der er bag paa min Haand, og saa vilde jeg stræbe at samle dèr paa én Plet alt det ægte danske, der endnu er til i Følelse, i Tungemaal og Tankegang, og lade det frit gjære ud i levende Vexel-Virkning, for at have den Fornøjelse, dog en Gang at vise Verden, hvad den nødig vil tro: at der dog virkelig er *noget* i Danmark, som ikke er raadent, men frisk og smukt og yndigt, i en Grad og en Forbindelse, som det ikke findes noget andet Sted i Verden, kort sagt: at Forsynet har ingenlunde taget fejl, ved at gjøre Danmark til det ældste Kongerige paa Jorden, men at her virkelig er noget folkeligt, som fortjente at bevares i sin naturlige Renhed og fortjente Frihed til i Fred at udvikle sig efter sine egne Naturlove til en dansk Bevidsthed, Oplysning og Forklaring.

Ja, det vilde jeg, m. H., naar jeg raadte for det; og jeg er vis paa, aldrig nogen i Danmark har villet noget

bedre end *det*; jeg er ogsaa vis paa, at alle Dannemænd og Dannekvinder, naar de raadføre sig med deres Hjærtelag, vil noget lignende; thi sæt, m. H., at ikke blot min Anskuelse af Sorø, som Pladsen for en saadan folkelig Højskole, udlagt af Biskop Absalon, opmaalt af Kristjan den fjerde og bebyggt af Frederik den sjette, at denne min Anskuelse var kun et tomt Hjærnespind; – men sæt ogsaa, at min Vurdering af det danske Hjærte, dets dybe, paradisiske Længsler, skjulte, glimmerløse, men ægte Rigdom, og let miskjendte, let misbrugte, let forførte, men inderlig elskværdige, velsignede Ejegodhed, at min Vurdering af det var, kunde, menneskelig talt, være overdreven, eller dog, at mine store Forhaabninger om det milde Lys, den fredelige Styrke og den levende Smag for alt ægte godt og skjønt, sandt og stort, et saadant Hjærte, ved en fri naturlig Udvikling og Dannelse, vilde vinde, at de Forhaabninger maatte skuffes, – sæt det alt, om De vil, og om De kan! saa bliver det jo dog tilbage som en unægtelig Sandhed og en urokkelig Vished: at *Dansk*, hvor fattigt og hvor usselt det saa var, dog vilde passe tusend Gange bedre for *Danmark* end *Latin*, at det danske Tungemaal, som dog til Hverdagsbrug maa beholdes, vilde baade tales og forstaas langt bedre, naar det dyrkedes flittig og fik Lov til at følge sine egne Love, end naar det afrettes og radbrækkes efter Latinen, og at danske Folks naturlige Tankegang, naar den fik Lov at raade i vor Lovgivning og alle vore borgerlige Indretninger, vilde passe meget bedre, træde langt anderledes i Kraft og vinde Folkets Hjærte, end nogen som helst anden Tankegang, selv den ypperste under Solen, der altid, som fremmed, maa paatvinges og falde unaturlig.

Og synes Dem da ikke, m. H., det er sørgeligt, at der ej i hele Danmark findes en eneste Plet, hvor i det mindste *den* Del af Ungdommen, der hverken kan eller vil lære Latin, hverken kan eller vil være Bogorme, hvor *de* kunde mødes og finde Vejledning og Opmuntring til, ved Siden af deres borgerlige Syssel, ogsaa at dyrke og udvikle det folkelige, det danske hos sig, klare deres Forestillinger om Fædernelandet og dets Tarv i alle Maader, nære deres Kjærlighed til det, og venlig berøres af alt det udmærkede, Danmark i denne sin folkelige Retning har frembragt! Ja, finder De ikke, at naar Folke-Raadet skal svare til sin Hensigt, og Folke-Stemmen ej kvæles i Fødselen af de studeredes latinske, tyske, franske eller dog kunstige og boglige Veltalenhed, til Anprisning af egne Meninger og fremmed Herlighed, skal *det* ikke ske, men Folke-Stemmen virkelig blive et klart og mægtigt Udtryk af Folkets Følelse og naturlige Tankegang, *da* vil det ingenlunde forslaa, at Majestæten viselig har sørget for, at hverken Præster, Professorer eller Jurister skal have flere Stemmer i Folke-Raadet, end han eller de i Regelen ustuderede vil unde dem, – *det* vil, det kan ikke forslaa, siger jeg, fordi selv den mest fremmede eller forkerte Vidskab og Dannelse vil, saa længe det gaar paa Munden og ej paa Haanden løs, altid vinde Sejr over det folkelige og naturlige, hvor den tilsvarende Vidskab og Dannelse fattes; og de maa i Regelen nødvendig fattes, og selv i Undtagelserne findes svage og frygtsomme, hvor der, som hos os, ej er føjet mindste Anstalt til at befordre, men findes alle mulige Skranker til at hemme dem. Fandt De derfor ikke, m. H., at vi trænge højt til *en folkelig Højskole*, da kunde det umulig være, fordi De tænkte, den var undværlig, naar Dansk skulde gjøre sig gjældende; men det maatte være, fordi Dansk var Dem i Grunden foragteligt, dansk Oplysning, Vidskab og Dannelse i Deres Øren tomme Ord uden Vægt og Betydning; men derfor er jeg ogsaa i dette Stykke Deres Bifald vis; thi havde De end ikke saa megen dansk Natur i Dem selv, at De umiddelbar følte dens Værd, dens Ret til at herske i Landet, og dens Bekvemhed til en herlig Dannelse, saa mødte De dog sikkert en saa yndig Natur i danske Børn og saa megen Vidskab og Dannelse i ulatinske, i *danske Kvinder*, at De umulig kan kalde Dansken et Barbari, der skal [udryddes]. – – –